

N:o 15.

Ank. till Riksd. kansli den 10 mars 1908, kl. 1 e. m.

Betänkande, i anledning af väckta motioner om upphäfvande af tullen å spannmål.

Till bevillningsutskottet hafva hänvisats två inom Andra Kammaren väckta motioner rörande upphäfvande af tullen å spannmål eller vissa slag däraf, nämligen n:o 184, af herr *J. Bromée* i Billsta med instämmande af elfva af kammarens ledamöter, samt n:o 187, af herr *A. C. Lindblad* i Göteborg jämte fjorton af kammarens ledamöter, i hvilken sistnämnda motion fyra ledamöter af kammaren instämt.

Herr Bromée hemställer i den af honom väckta motionen, att Riksdagen ville besluta borttagande af tullen å spannmål, omalen och malen.

Motion II:184.

Till stöd härför anför herr Bromée följande:

»Det gångna årets totala missväxt på säd i en stor del trakter af Norrland — i andra, där sädesskörden icke alldeles slagit fel, är den dock otillräcklig för det oundgängliga behovet — har under de annars allmänt hårda och dyra tiderna så försvårat existensen för befolkningen, att väl grundade farhågor för densamma uppstått. På många orter har befolkningen i kommunalstämmor och annorledes till regeringen uttalat sina bekymmer och anhållit, att spannmålstullarna måtte borttagas eller betydligt nedsättas för att nedbringa de höga spannmålsprisen. Då regeringen med anledning af dessa framställningar ej syntts vidtaga någon åtgärd i detta

hänseende för att nedbringa spannmålsprisen, har en del kommuner och enskilde vänt sig till mig — och förmodligen äfven till andra riksdagsmän — med anhållan att i motion hemställa om spannmålstullarnas borttagande. Såsom skäl härför åberopas: den öfver den största delen af Norrland uppkomna missväxten och däraf följande sädesbristen, den mindre goda kvalitén af säden i de öfriga delarna af landet och det höga priset därå, som det oaktadt är rådande. Dessutom vill jag framhålla, att, då spannmåls- och andra lifsmedelstullar pålades, de bestämdes såsom skyddstullar och ej finanstullar. Om nu erfarenheten visat, att de förut i allmänhet icke verkat som skyddstullar, emedan införseln af spannmål varit oerhörd under alla dessa år som gått sedan tullarna pålades, så lär den väl ännu mindre behövas såsom sådan nu, då säden på alla håll inom landet är mycket dyr och landets skörd än mindre nu än i goda år räcker till fyllande af behovet. Att spannmålstullen under sådana förhållanden hufvudsakligen varit och nu är en finanstull torde numera ej många bestrida. Men att såsom sådan bibehålla tullen, om än våra finanser äro i behof äfven af dessa tullinkomster, är ju påtagligen en mycket orättvis beskattningsgrund, hvilken i millioner under de gångna 20 åren drabbat den mindre bärkraftiga delen af folket och särskildt den del af jordbrukarne i vårt land, som ej hafva gynnsamt klimat för sädesodling och ofta drabbas af missväxt. Att spannmålstullen varit till fördel för vissa, särskildt de större sädesodlarna, vill jag ej bestrida, men för det öfvervägande flertalet i vårt land har den ingalunda varit det, utan verkat som en orättvis och ojämn beskattning på alla dem, som måste köpa spannmål till sitt uppehälle och fått den fördyrad genom tullen.»

Motion II: 187.

I ofvan omförmälda motion, n:o 187, hemställes,
att Riksdagen ville upphäfva tullen å *spannmål, omalen*: råg, hvete, korn, ärter, bönor samt majs;
samt att tullen å spannmål, malen, mjöl och gryn, alla slag, sänkes i proportion därtill eller eventuellt helt upphäfves.

Den till stöd för detta förslag använda motivering är af följande lydelse:

»De senaste åren, men särskildt det senaste halfåret, har kännetecknats af en sådan stegring i priset på lifsförnödenheterna, att allvarliga bekymmer uppstått i tiotusental svenska hem, där inkomsterna nätt och jämnt räcka till ett torftigt uppehälle. Denna dyrtid har man för i staten och kommunerna anställda löntagare sökt möta dels genom s. k. dyrtidstillägg, men sedan genom en allmän reglering af lönerna, därvid ökningen blifvit

rundligast tilltagen för dem, som redan förut hade en efter förhållandena god inkomst. De små inkomsttagarne ha fått åtnöja sig med små höjningar, som genom de stegrade lifsmedelspriserna redan gjorts illusoriska. Äfven industriarbetarne ha väl med sina organisationers tillhjälp under de senare åren fått sina löner höjda, inom en del yrken dock blott obetydligt. Men denna höjning motsvarar ej de stegrade kostnaderna för lefnadsunderhållet, hvars verkningar äro så mycket känbarare som vi befinna oss i tryckande konjunkturer. Från flera håll i landet förspörjes om stillestånd i produktionen — där denna ej rent af genom öfverspekulation och den tillstötande penningknappheten hotar att helt upphöra — och dess följeslagare, arbetslösheten, hotar taga oroande omfattning.

Det är tydligt, att denna dyrhet i fråga om lifsmedlen väl inte helt härrör från tullarna, då ju stegringen icke förekommit blott i vårt land. Men lika tydligt är, att våra höga tullar under en sådan allmän stegring i afsevärd grad bidragit till att göra vårt land till hvad hvar man säger: till det dyraste land i världen. Och under sådana förhållanden får det ej förvåna, om alla de som blott äro *konsumenter* men ej producenter af lifsmedel — och det är det stora flertalet af Sveriges folk — inte längre kunna bära en indirekt beskattning, som är synnerligen betungande och som blott kommer ett fåtal större jord- och kvarnägare till godo. Från skilda delar af landet har också hemställanden gjorts om lifsmedelstullarnas åtminstone tillfälliga afskaffande. Säkerligen hade också mången trott, att regeringen skulle lyssnat till dessa röster och begärt Riksdagens medverkan till att lindra tungan för dem, som hårdast få vidkännas tullarna: de fattigaste folklagren i vårt land. Ty meningen med tullen å lifsmedlen var, när den första gången 1888 åsattes, »att genom måttligt skydd mot utländsk konkurrens söka åt jordbrukets alster vinna afsättning till ett i förhållande till produktionskostnaderna någorlunda tillfredsställande pris.» Denna grundsats häfdades äfven 1892, då, sedan priset å spannmål stigit till belopp, som man ej förutsett vid tullarnas åsättande, Riksdagen sänkte tullsatserna å spannmål, omalen, råg och hvete från 2: 50 kronor per 100 kilo till kronor 1: 25 och spannmål, malen, mjöl och gryn alla slag från kronor 4: 30 per 100 kilo till kronor 2: 50.

Nu gällande priser gifva anledning ej blott till *sänkning* af tullsatserna, utan till fullständigt *upphäfvande* — i alla händelser hvad tullen å omalen spannmål vidkommer.

Stegringen under det gångna året framgår af följande noteringar i Helsingborg:

	Hvetemjöl pr 100 kg.	Rågsikt pr 100 kg.	Rågmjöl pr 100 kg.
Jan.	22: —	20: —	14: 75
Dec.	27: 50	27: —	20: 25

Medan priset i Stockholm ställde sig ungefär lika med det i Helsingborg i början af året, ha vi utrönt, att priset vid Stockholms kvarnar för närvarande utgör:

	Hvetemjöl pr 100 kg.	Rågsikt pr 100 kg.	Rågmjöl pr 100 kg.
Kvalité 1	29: 75	28: 75	20: 25
» 2	28: —	26: 75	—
» 3	26: 75	20—20: 25	—

Till detta pris kommer för konsumenterna den ökning, som handeln betingar sig.

Huruvida någon ytterligare höjning i här angifna priser är att befara, kan väl ej med bestämdhet sägas. Men de här anförda äro så pass höga, att de icke utan stora uppoffringar, ofta endast under ren nöd, kunna bäras af den arbetande befolkningen i en situation som den närvarande. De tullsatser af kr. 3: 70 för omalen och kr. 6: 50 för malen spannmål, som 1895 års Riksdag fastställde och som än i dag äro gällande, inneburo ej heller blott »ett måttligt skydd», något, som häfdades med mycken styrka af flera talare under debatten därom. Med de nuvarande priserna torde dessa tullar ej heller vara nödvändiga för landtbruket, men däremot verka de i hög grad till skada för konsumenterna. Ett upphäfvande af dem är därför af behovet påkalladt, därest de ej skola för de stora jord- och kvarnägarna få samma karaktär som sockertullen för sockerintressenterna.

Statens genom tullarnas upphäfvande minskade inkomst kan ej heller utgöra något vägande skäl, då, som vi ofvan anført, dessa tullar ej varit afsedda som finanstullar. Och de svårigheter i statens finanser, som därför kunna uppstå genom deras upphörande, måste öfvervinnas genom besparingar på andra områden.»

Utskotte..

Det lär icke förnekas, att den sedan flera år tillbaka fortgående stegringen af prisen på de flesta lifsförnödenheter måste kännbart förnimmas inom alla samhällslager och icke minst af de kroppsarbetande klasserna; och förklarligt är därför, att, då såsom orsaken till denna prisstegring hän-

visas till tullarna å lifsmedel, särskildt å spannmål, förslag om borttagande af dessa tullar mötas med bifall, särskildt bland den allmänhet, som icke för sig klargjort, om och i hvad mån en sådan åtgärd skulle kunna råda bot på ifrågavarande olägenhet. Tull å spannmål är dock fortfarande gällande i de flesta europeiska länder; och i åtskilliga af dessa öfverstiga tullsatserna å vissa slag af spannmål och mjöl icke obetydligt de här i landet gällande, hvilket framgår af följande uppgifter om tullsatserna i tre af Europas viktigaste spannmålsproducerande länder, nämligen Tyskland, Frankrike och Österrike-Ungarn. Tullsatserna å råg, hvete och korn samt mjöl af dessa sädesslag utgöra nämligen per deciton i svenskt mynt:

i Tyskland:

	enligt den autonoma tariffen:	enligt fördragstariffer:
för råg	kr. 6,23	kr. 4,45
» hvete	» 6,68	» 4,90
» korn	» 6,23	» 3,56 och 1,16
» mjöl	» 16,69	» 9,08

i Frankrike:

för råg	kr. 2,16
» hvete	» 5,04
» korn	» 2,16
» rågmjöl och kornmjöl	» 3,60
» hvetemjöl	» 7,92
	» 9,72
	» 11,52

i Österrike-Ungarn:

	enligt den autonoma tariffen:	enligt fördragstariffer:
för råg	kr. 5,25	kr. 4,35
» hvete	» 5,63	» 4,73
» korn	» 3,—	» 2,10
» mjöl	» 11,25	» —

Redan i följd häraf torde det kunna anses betänkligt för ett jämförelsevis litet land såsom Sverige att ensamt och före andra länder upphäfva spannmåls-

tullarna. Riktigheten af den uppfattning synes för öfrigt svårligen kunna erkännas, enligt hvilken den förnämsta orsaken till införande af spannmålstull i de flesta af Europas stater, nämligen tillförsel i mycket stor skala af billig spannmål från utomeuropeiska länder, skulle vara på väg att försvinna och således fortfarande skydd för jordbruket i Europa vara obehöfligt. Fastmer torde det, åtminstone hvad vårt land vidkommer, kunna anses otvifvelaktigt, att fortfarande skyddstull å spannmål är lika nödvändig för jordbruket som skyddstullar å industrialster för industrien. Visserligen vidtogs år 1892 en väsentlig nedsättning af då gällande tullsatser å spannmål och förmålningsprodukter däraf; men denna nedsättning blef emellertid af kort varaktighet. Anledningen till denna åtgärd var den, att, såsom framgår af den vid detta betänkande fogade, ur den officiella statistiken hämtade, tabell 1, spannmålsprisen år 1891 nått en osedvanlig höjd; men, såsom jämväl framgår af tabellen, föllo prisen snart nog och nådde redan år 1894 ett minimum, hvilket också påföljande år nödvändiggjorde en höjning af skyddet för vårt lands jordbruk utöfver hvad som varit gällande före år 1892. Alltsedan år 1895 hafva de då bestämda tullsatserna å spannmål och produkter däraf varit oförändrade, bortsett från den under nästlidet år vidtagna nedsättningen af tullen å omalen majs. Af de ur den officiella statistiken hämtade uppgifterna i tabell 2 vid detta betänkande framgår, att införseln af åtminstone ett af de viktigaste sädesslagen, nämligen råg, på de senaste åren afsevärdt minskats, äfvensom att tullinkomsten af spannmål och produkter däraf är stadd i nedgående. Särskildt belysande är en undersökning, huru förhållandena gestalta sig efter en god årsskörd såsom år 1906. Af det utaf statistiska centralbyrån utarbetade sammandrag af hushållningssällskapens berättelser för år 1906 framgår, att under konsumtionsåret 1906—1907 ($\frac{1}{10}$ 1906— $\frac{30}{9}$ 1907) införseln af omalen spannmål icke omfattade afsevärda kvantiteter af annan brödsäd än hvete. Under sagda tid infördes nämligen 170,517 ton af detta sädesslag, under det att 1906 års skörd däraf uppgick till 185,538 ton. Af råg däremot infördes under nämnda konsumtionsår allenast 23,278 ton; skörden af detta sädesslag år 1906 utgjorde icke mindre än 674,767 ton. Tilläggas bör, att införseln af rågmjöl och hvetemjöl utgjort, under år 1906 allenast resp. 381 ton och 7,463 ton samt under år 1907 resp. 1,001 ton och 10,901 ton. Det torde sålunda kunna påstås, att det jordbruket förunnade skyddet varit till gagn för landet och att ett af hufvudsyftena med spannmålstullarnas införande, eller att befordra od-

lingen och underlätta afsättningen af inhemsk spannmål, vunnits; och att denna fördel tillgodokommit icke blott det stora jordbruket utan äfven mindre jordägare, torde vara tillräckligt bestyrkt af erfarenheten under de år, tullen å spannmål varit gällande.

De nu föreliggande förslagen afse, i fråga om tullen å omalen spannmål, upphäfvande däraf och, i fråga om tullen å mjöl, upphäfvande eller nedsättning af denna; och, såvidt af motionernas ordalydelse kan dömas, torde afsikten få anses vara, att de sålunda föreslagna åtgärderna, i motsats mot den år 1892 vidtagna nedsättningen af spannmålstullarna, skulle blifva af stadigvarande natur. Priset på spannmål i ett särskildt land bestämmes emellertid i sista hand af världsmarknadens pris; och om än spannmålsprisen å denna på sista tiden stått ovanligt högt, har dock ett ej oväsentligt prisfall redan inträdt, och ingen säkerhet finnes för att icke under en ej långt aflägsen framtid prisen kunna gå ned lika lågt som år 1894. Förvisso skulle, om enahanda förhållanden som de, hvilka rådde sistnämnda år, åter inträdde och skyddet för det inhemska jordbruket då vore borttaget, följderna för detta blifva högst allvarliga, i all synnerhet, om industrien fortfarande finge vara i besittning af det densamma beviljade tullskyddet, då nämligen i sådant fall jordbruket, som dock utgör industriens största afsättningsområde, komme att tryckas icke blott af den ökade konkurrensen från våra spannmålsproducerande grannländer, utan äfven af de högre pris på arbetskraft och redskap, som skulle betingas af industriens fortfarande skydd. Verkningarna af en jordbrukskris komme emellertid ingalunda att drabba endast jordbruket, utan skulle kännbart ingripa i hela vårt ekonomiska lif, säkerligen icke minst på kreditförhållandena och på förhållandena å arbetsmarknaden. Om spannmålstullarna borttoges, skulle man säkerligen icke kunna undgå att rubba äfven industri-tullarna, hvilka i viss mån betingats af spannmålstullarna och måste anses stå i nära samband med dem. Sveriges industri har, såsom allmänt är känt, under de senast förflutna tjugu åren tagit ett storartadt uppsving. Sålunda funnos år 1888 i vårt land 3,159 fabriker, hvilka sysselsatte 82,196 arbetare och hade ett tillverkningsvärde af i rundt tal 209 millioner kronor. År 1905 hade antalet fabriker stigit till 11,949, arbetareantalet till 280,995 och tillverkningsvärdet till nära 1,206 millioner kronor. En allmännare rubbning af industritullarna skulle utan tvifvel medföra, att industriella företag måste nedläggas och arbetslöshet inträda samt att arbetslönerna i stort sedt sjönke. Uppgifvandet af skyddssystemet skulle fördenskull vara en åtgärd af djupt ingripande betydelse för alla samhällsklasser.

Då utskottet nyss vidrört den ökade konkurrens från våra spannmålsproducerande grannländer, som skulle uppstå genom borttagandet af skyddet för vårt lands jordbruk, anser utskottet sig tillika böra i förbigående erinra om en omständighet, som är ägnad att göra denna konkurrens särskildt kännbar. Utskottet syftar härvid å den i Tyskland år 1894 genomförda anordningen med s. k. »Einfuhrscheine» eller införselbevis, som på begäran meddelas vid utförsel af spannmål samt åt innehafvare af kvarnar vid utförsel af deras fabrikat. Dessa bevis berättiga till tullfri införsel af en mot det färdiga fabrikatet svarande myckenhet utländsk spannmål, men kunna ock af exportörerna försäljas och af de nya innehafvarne användas till betalning af tull vid införsel af åtskilliga andra varor, som icke produceras inom landet, såsom kaffe, te, ris m. m. Att denna anordning förorsakat ett betydligt uppsving i utförseln af tysk spannmål, framgår oförtydligt af utförselstatistiken. Sålunda utfördes i obunden trafik — endast vid utförsel »aus dem freien Verkehr», icke vid utförsel från nederlag, meddelas införselbevis — under nedannämnda år följande kvantiteter råg och hvete, nämligen:

	hvete	råg
år 1892.....	244 ton	891 ton
» 1893.....	293 »	271 »
» 1894.....	79,191 »	49,712 »
» 1895.....	69,911 »	35,992 »
» 1905.....	164,657 »	319,941 »

Exporten från tullnederlag visade däremot under samma år icke några nämnvärda förändringar. — I fråga om mjöl stegrades visserligen icke totalexporten i samma grad som utförseln af omalen spannmål, men införselbevisen kommo dock äfven här till användning; ty under det att åren 1892 och 1893 utförsel af mjöl ägde rum nästan uteslutande från exportkvarnarna, inträdde från och med år 1894 en alltjämt stigande utförsel i obunden trafik, samtidigt med att exportkvarnarnas utförsel minskades. Från och med år 1899 har den förra öfverflyglat den senare. År 1905 hade utförseln från exportkvarnarna nedgått till allenast 20 ton, medan exporten i den obundna trafiken utgjorde icke mindre än 200,675 ton.

Orsakerna till de nu rådande höga prisen å lifsförnödenheter i allmänhet kunna emellertid icke uteslutande sökas i tullarna å spannmål. Först och främst kunna ju dessa tullar i och för sig icke antagas utöfva någon omedelbar verkan på prisen å annat än vissa jordbruksprodukter och därpå beredda varor. Men äfven hvad dessa beträffar, är tullen gifvetvis

icke uteslutande, kanske icke ens hufvudsakligen, orsaken till nuvarande höga pris. Enligt hvad erfarenheten gifvit vid handen, öfverstiger nämligen priset på spannmål i vårt land icke priset å denna vara utomlands med hela det belopp, som motsvarar den svenska tullen; en blick på hosföljande tabell 3, upptagande en jämförelse mellan börsnoteringarna i Stockholm och Köpenhamn, torde bekräfta detta förhållande. Till ytterligare bestyrkande häraf är utskottet i tillfälle meddela följande af en härvarande näringsidkare lämnade upplysningar. Priset här i staden under nästlidne februari månad utgjorde för svensk råg 14 kronor 75 öre och för svenskt hvete 17 kronor 50 öre pr deciton. Samtidigt utbjöds cif Stockholm tysk råg till 14 kronor 55 öre, rysk råg till 14 kronor 60 öre, tyskt hvete till 15 kronor 66 öre, hvete från Argentina till 14 kronor 51 öre och från andra delar af Amerika till 16 kronor 91 öre, allt pr deciton. Börsnoteringen i Berlin vid samma tid utgjorde för oförtullad råg 13 kronor 64 öre och för oförtulladt hvete 13 kronor 80 öre, likaledes pr deciton.

De uppåtgående konjunkturer, som under de senaste åren varit rådande i hela världen, hafva medfört en allmän stegring af arbetslönerna, som, hvad vårt land beträffar, torde, enligt hvad inom utskottet visats, åtminstone för vissa yrken kunna anslås till minst 100 procent i jämförelse med hvad förhållandet var för omkring tjugu år tillbaka. Hvad särskildt angår arbetsprisen för jordbruket, kan nämnas, att enligt den officiella statistiken vanlig årslön, i husbondes kost, utgjort i medeltal för hela riket under år 1906, för dräng 258 kronor och för piga 144 kronor, under det att motsvarande siffror för perioden 1886—1890 utgjorde resp. 149 kronor och 69 kronor. Prisen på dagsverken ställde sig enligt samma källa i medeltal för hela riket sålunda:

	sommardagsverkspris		vinterdagsverkspris	
	för man	för kvinna	för man	för kvinna
år 1906	2: 47	1: 44	1: 76	1: 04
åren 1886—1890	1: 58	0: 91	1: 04	0: 61

Såsom allmänt omdöme yttrar statistiska centralbyrån, att den sista perioden af stegring i arbetslönerna börjat 1888 och därefter, oafsedt att prisen åren 1901 och 1902 voro något vacklande, oafbrutet fortfarit, äfvensom att, om rikets särskilda län i detta afseende jämfördes med hvarandra, det visade sig, att prisen i norrlandslänen i allmänhet vore högre än i de öfriga. Med dessa väsentligt höjda arbetslöner har naturligen ock följt en ökning af konsumtionsförmågan och produktionskostnaderna, som uppdrifvit prisen på

såväl lifsmedel som andra förnödenheter. Det lär emellertid svårligen kunna förväntas, att upphäfvande af tullen å spannmål skulle medföra någon afsevärd ändring i det allmänna prisläget. Den sänkning i mjölprisen, som kunde förorsakas af nämnda åtgärd, skulle säkerligen icke verka därhän, att brödprisen i samma mån och lika hastigt fölle; och äfven ett nedgående af brödprisen torde knappast kunna medföra sänkning af lifsmedelsprisen i allmänhet. För öfrigt torde det med skäl kunna antagas, att i följd af nyssberörda stegring af arbetslönerna arbetarklassens förmåga att bära bördan af den nu rådande dyra tiden är större än hvad förhållandet var i början af 1890-talet, då prisen å lifsförnödenheter likaledes voro högt uppdrifna och, enligt hvad tabell 1 utvisar, i fråga om råg och hvete högre än de år 1907 gällande.

Till belysning af de växlingar, prisen i Stockholm å vissa slag af mjöl och bröd under en följd af år undergått, har utskottet ansett lämpligt att vid detta betänkande foga tabellerna 4, 5, 6 och 7, till hvilka utskottet sålunda tillåter sig hänvisa. Uppgifterna i tabell 4 äro hämtade ur »Meddelanden från Kommerskollegii afdelning för arbetsstatistik»; uppgifterna i de öfriga tabellerna hafva lämnats af näringsidkare här i staden.

Med det nu anförda anser utskottet sig hafva ådagalagt, att en så genomgripande åtgärd som upphäfvande af skyddet för vårt lands hufvudnärning icke bör vidtagas. Men icke ens för en mera tillfällig nedsättning af spannmålstullarne — något som ju tilläfventyrs kunde ifrågasättas — synas tillräckliga skäl vara för handen. En sådan åtgärd vidtogs i början på 1890-talet i Tyskland och Frankrike och, som ofvan nämnts, år 1892 äfven i vårt land. Det allmänna prisläget var vid denna tid likaledes ovanligt högt, i vissa afseenden högre än för närvarande; men den ekonomiska bärkraften var, i följd af de då rådande lägre arbetslönerna och föregående dåliga år, i stort sedt betydligt mindre än nu, och ur dessa synpunkter kunde väl en sådan åtgärd då vara berättigad. Förhållandena äro emellertid, såsom ofvan framhållits, nu helt annorlunda. Åren 1905 och 1906, särskildt det sistnämnda, utmärktes af goda skördar. I följd häraf och af de höjda arbetslönerna är den ekonomiska bärkraften nu större; och utskottet veterligt har icke heller någon nedsättning af tullarne å spannmål i andra europeiska länder varit på tal. En tillfällig nedsättning af spannmålstullarne skulle ock gifvetvis medföra, om än i mindre omfattning, alla de olägenheter, som enligt hvad ofvan visats, skulle blifva en följd af tullarnes afskaffande; och förglömmas bör ej heller, att om tullarne nu nedsattes, svårigheter säkerligen skulle möta att, då behof däraf yppades, åter höja dem.

Då till stöd för det i ofvanberörda motion n:o 184 väckta förslaget om borttagande af tullen å spannmål anförts, bland annat, att under nästlidet år missväxt inträffat i en stor del af Norrland och att i andra delar därpåf skörden vore otillräcklig för det oundgängliga behofvet, äfvensom att säden i öfriga delar af landet vore af mindre god beskaffenhet, har utskottet ansett det vara af intresse att meddela åtskilliga, ur det af statistiska centralbyrån utarbetade sammandrag af Kungl. Maj:ts befallningshafvandes årsväxtberättelser för år 1907 hämtade uppgifter om skörden i vårt land under nämnda år. Enligt berörda sammandrag har 1907 års skörd betecknats såsom god i ett län, nära god i tre län, öfver medelmåttan i sex län, fullt medelmåttig i sex län, däribland Gäfleborgs, Västerbottens och Norrbottens, medelmåttig i ett län, nära medelmåttig i fem län, däribland Jämtlands, och under medelmåttan i två län, nämligen Uppsala och Västernorrlands. Skörden i hela riket betecknas såsom fullt medelmåttig. Det tal, hvarmed medelvärdet af rikets hela skörd angifves, utgör för nästlidet år 6,7. Betydelsen härpåf inses lättast vid en jämförelse med motsvarande tal för det goda skördeåret 1906 eller 7,6. Af de 33 åren från och med 1874 till och med 1906 har ett haft samma talvärde som 1907; 21 år hafva erhållit lägre och 11 år högre talvärde än 1907. Den beräknade vikten af hela rikets skörd af råg, hvete och korn äfvensom införseln af dessa spannmålsslåg under nedannämnda år framgår af nedanstående tabell, likaledes hämtad ur den officiella statistiken:

år	skörd deciton	införsel deciton
1902	9,881,070	3,693,031
1903	11,039,310	3,632,540
1904	10,113,430	3,637,336
1905	11,109,380	2,910,250
1906	12,030,910	2,661,730
1907	10,024,140	1,965,850
i medeltal		
1897—1906	10,566,720	2,870,928

Af de nu anförda siffrorna framgår, att 1907 års skörderesultat för riket i dess helhet icke kan betraktas såsom ogynnsamt. Icke ens hvad beträffar Norrland torde ett sådant omdöme kunna anses berättigadt, då skörden utfallit under medelmåttan allenast i ett norrländskt län. I allt fall får icke förbises, att såsom redan förut berörts, de goda skördarna åren 1905 och 1906 göra det lättare att fördraga det å vissa orter

mindre gynnsamma utfallet af 1907 års skörd; och äfven om spannmåls-tullarna i vissa afseenden kunnat medföra olägenheter för Norrland, måste det dock erkännas, att dessa olägenheter väl uppvägs af fördelar, som kommit Norrland till del just genom dessa tullar. Såsom sådana fördelar torde kunna framhållas dels de af spannmålstullarna betingade tullarna å ladugårdsprodukter, dels ock det tillfälle, som genom ökade tullinkomster beredts statsverket att åt Norrland lämna särskilda förmåner i form af anslag till kommunikationer och åtgärder för upphjälpande af Norrlands jordbruksnäring m. m. Det synes därför med fog kunna ifrågasättas, huruvida någon mera allmängiltig betydelse kan gifvas åt ofvanberörda i motionen åberopade skäl för den föreslagna åtgärden att borttaga skyddet för vårt lands modernäring, helst det väl måste anses obestriddigt, att i en fråga af denna art alla delar af vårt land och alla klasser af dess invånare måste äga gemensamma och icke mot hvarandra stridande intressen.

På grund af det nu anförda hemställer bevillningsutskottet,

1:o) att ofvanberörda motion, n:o 184, om borttagande af tullen å spannmål, omalen och malen, icke måtte af Riksdagen bifallas, och

2:o) att ofvanberörda motion, n:o 187, om upphäfvande af tullen å spannmål, omalen: råg, hvete, korn, arter, bönor och majs, samt om nedsättande eller upphäfvande af tullen å spannmål, malen, mjöl och gryn, alla slag, icke heller måtte af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 9 mars 1908.

På bevillningsutskottets vägnar:

H. CAVALLI.

Tabell 1.

År	Riksmedelpris i Sverige, uttryckta i kronor pr hektoliter, för		
	Råg	Hvete	Korn
1888	7: 44	10: 61	6: 38
1889	7: 95	10: 66	6: 91
1890	8: 11	10: 84	6: 94
1891	10: 88	12: 24	8: 09
1892	8: 39	10: 25	7: 18
1893	7: 43	9: 36	7: 00
1894	6: 41	7: 71	6: 05
1895	6: 98	8: 41	6: 41
1896	7: 46	9: 66	6: 86
1897	8: 10	11: 45	7: 74
1898	8: 39	11: 29	7: 57
1899	9: 33	10: 97	7: 90
1900	8: 94	10: 73	7: 81
1901	8: 74	10: 93	7: 88
1902	8: 48	10: 10	7: 72
1903	8: 41	10: 37	7: 66
1904	8: 77	10: 66	7: 70
1905	9: 01	10: 88	7: 80
1906	9: 06	10: 88	8: 01
1907	9: 80	11: 83	8: 53

Tabell 2. Införsel af råg, hvete och korn m. m.

År	Tullsats pr 100 kg.		R å g		H v e t e			K o r n			Beräknad tull-inkomst i kronor *	År
	för omalen spannmål	för mjöl och gryn	Omalen Deciton	Mjöl Deciton	Omalet Deciton	Gryn Deciton	Mjöl Deciton	Omalet Deciton	Gryn Deciton	Mjöl Deciton		
1888	före $\frac{14}{8}$ fritt därefter 2: 50	före $\frac{14}{2}$ fritt därefter 2: 50	1,304,086	169,094	483,676	623	210,082	11,276	115	6,272	5,094,986	1888
1889	2: 50	2: 50	1,320,541	163,934	542,419	1,778	204,662	8,891	83	3,585	6,659,317	1889
1890	2: 50	2: 50	1,175,373	129,445	572,841	2,768	154,091	34,921	58	7,675	6,246,945	1890
1891	2: 50	2: 50	876,318	101,578	741,773	3,392	155,692	9,997	35	4,674	5,477,638	1891
1892	{ för råg och hvete: före $\frac{26}{8}$ 2: 50 därefter 1: 25 för korn: före $\frac{21}{8}$ 2: 50 därefter 1: 25	före $\frac{26}{8}$ 4: 30 därefter 2: 50	758,149	117,475	1,181,873	3,849	218,225	94,277	177	19,790	4,005,782	1892
1893	1: 25	2: 50	803,104	175,070	1,213,574	4,411	319,492	58,971	134	20,739	4,042,062	1893
1894	1: 25	2: 50	1,354,321	240,155	1,542,594	5,931	370,087	177,286	88	14,262	5,574,936	1894
1895	{ före $\frac{7}{1}$ 1: 25 $\frac{7}{1}-\frac{9}{4}$ 3: 15 därefter 3: 70	före $\frac{7}{1}$ 2: 50 därefter 6: 50	1,217,086	74,831	1,075,383	4,947	91,759	19,998	24	3,368	8,988,583	1895
1896	3: 70	6: 50	911,632	95,575	1,200,122	5,423	99,118	6,155	158	5,379	9,449,862	1896
1897	3: 70	6: 50	448,717	52,581	1,108,330	8,100	65,887	120,188	1,050	5,888	7,534,562	1897
1898	3: 70	6: 50	925,651	25,500	1,323,395	7,413	55,935	29,345	617	1,296	10,253,627	1898
1899	3: 70	6: 50	1,442,268	63,205	1,567,442	10,846	142,000	3,670	67	1,578	14,294,646	1899
1900	3: 70	6: 50	1,322,494	61,816	1,579,075	9,460	86,684	103,702	171	910	13,063,283	1900
1901	3: 70	6: 50	477,199	17,172	1,720,357	8,491	76,926	2,562	28	963	9,551,944	1901
1902	3: 70	6: 50	1,582,499	25,376	2,044,066	9,497	87,460	66,466	1,098	4,144	15,104,876	1902
1903	3: 70	6: 50	1,329,194	35,311	2,242,072	10,172	83,120	61,274	1,851	14,223	15,110,151	1903
1904	3: 70	6: 50	1,426,030	66,376	2,199,714	10,400	71,881	11,592	502	16,483	15,150,663	1904
1905	3: 70	6: 50	931,013	42,723	1,974,549	9,059	51,421	4,688	250	4,271	12,156,218	1905
1906	3: 70	6: 50	486,920	3,811	2,133,420	10,209	74,634	41,390	496	4,200	11,175,786	1906
1907	3: 70	6: 50	412,060	10,010	1,546,270	—	109,010	7,520	—	—	8,659,731	1907

* I denna kolumn angifvas sammanlagda tullinkomsterna af spannmål, omalen och malen, alla slag.

Tabell 3. Jämförelse mellan borsprisen å spannmål i Stockholm och Köpenhamn.

	1904				1905				1906					
	I Stockholm. Medelpris för året per 100 kg.		I Köpenhamn. Pris per 100 kg.		I Stockholm. Medelpris för året per 100 kg.		I Köpenhamn. Pris per 100 kg.		I Stockholm. Medelpris för året per 100 kg.		I Köpenhamn. Pris per 100 kg.			
	Svensk vara	Ut- ländsk vara	Högst	Lägst	Svensk vara	Ut- ländsk vara	Högst	Lägst	Svensk vara	Ut- ländsk vara	Högst	Lägst		
Hvete	13: 81	16: 68	13: 60	11: 20	15: — 16: 58	16: 79	13: —	12: 10	15: 68 16: 13	16: 10	12: 90	10: 90		
Råg	12: 35	13: 41	10: 70	9: 40									13: 44	14: 42
Korn	12: 68 12: 13 10: 69	—	11: 80	10: —	14: 23 13: 13 11: 52	—	12: 60	10: 90	15: 41 13: 44 13: 15	—	12: 80	10: 80		
Hvetemjöl...													22: 42	—
Rågmjöl ...	14: 78	—	15: 50 (siktadt)	14: 50 (siktadt)	15: 01	—	17: — (siktadt)	14: 50 (siktadt)	15: 33	—	17: 50 (siktadt)	15: — (siktadt)	13: 70 (groft)	11: 30 (groft)

Uppgifterna i denna tabell äro hämtade:
 för Stockholm: ur Årsberättelse för år 1906, utgifven af Stockholms köpmansförenings handelskammare;
 för Köpenhamn: ur Handelsberetning for aaret 1906, udgiven af Grosserer-societetens komité.

Tabell 4. Medelpriser i Stockholm, uttryckta i öre pr kilogram, för:

År	Månader	Mjöl:			Rågbröd:			Hvetebröd:	
		hvete-	råg-	rågsikt	hårt (spis-)	mjukt: limpa, söt	mjukt: limpa, sur (ankarstock)	skorpor, billigaste sort	mjukt, billigaste sort
1904	Januari.....	25—26	19—20	23-24-25	33-34-35-37	23—29—45	34-38-39-40	50	40—41—45
	April.....	27—28	20—22	25	33—34	29—34—38	33—35	65—80	37—40
	Juli.....	26-27-28	18-19-20	24—25	33—34—35	28-30-32-33	35—37—38	80—100	38-39-40-42
	Oktober.....	26—27	19—20	24—25	36—37—38	35-37-40-41	35—37—38	80	40—41—42
1905	Januari.....	26—27	19—20	23-24-25	35—36—37	35-38-40-41-42	35-36-37-40	63-75-76-78	38-40-41-42
	April.....	26—27	19—20	23-24-25	32-35-37-38	33	38	75—78	41—42
	Juli.....	26—27	19—20	24	32—33—37	29—30—31	33—34—35	80—90—100	40—42
	Oktober.....	26—27	19—20	23—24	33—34—37	30—35	35	100	40
1906	Januari.....	26	20	24	35	30	35	79	42
	April.....	26	20	24	34	30	35	82	43
	Juli.....	26	20	24	36	30	36	82	43
	Oktober.....	26	20	24	36	30	35	82	43
1907	Januari.....	26	20	24	35	30	35	82	43
	April.....	26	20	24	36	30	35	82	43
	Juli.....	27	20	25	36	30	36	82	43
	Oktober.....	Uppgifter saknas.							

Berillningsutskottets Beträkande N:o 15.

Anm. Där flera uppgifter om priset på samma slags vara förekomma, afse uppgifterna priset på varan i olika delar af staden. För åren 1906 och 1907 afse uppgifterna medelprisen för hela staden.

Tabell 5.* Prisuppgifter å prima hvetemjöl samt s. k. slätfranska bröd under tiden 1890—1907.

Å r	M å n a d	P r i s å		A n m ä r k n i n g a r
		Hvetemjöl i kronor pr 100 kg.	Franska bröd i öre pr kg.	
1890	Jan.	24 à 25	30	
1891	April	26 à 27	31,3	
	» Maj	28 à 28,50	31,6	
1892	Okt.	22 à 20,50	30	
1893	Nov.	19,25 à 18	28,6	
	» Dec.		27,3	
1894	Jan.	19,25 à 18	26,7	
	» Aug.		26,1	
1895	Jan.	16,25 à 17,25	26,1	
	» Mars	18,75 à 19,75	27,3	
	» Maj	} 23 à 24	28,6	
	» Okt.			
1896	Nov.	24,75 à 26	29,3	} Nytt arbets- aftal { Kost o. logisystemet afskaffas Höjda arbetslöner Reducerad arbetstid Öfvertidsarbete
1897	Juli	23 à 24	30,8	
	» ^{30/7}		31,1	
	» Aug. ^{5/8}		31,6	
	» ^{20/8}		32,1	
	» Sept.	26	33,3	
1898	April	{ 30 à 32	35,3	
	» Aug.		32 à 33	
	» Sept.		35,3	
1899		25 à 24 à 23	35,3	Nytt arbetsaftal. Höjda arbetslöner
1900		23 à 24	35,3	
	» Sept.	24 à 25	36,4	
1901		24 à 25	36,4	} Nytt arbets- aftal { Höjda arbetslöner Reducerad arbetstid Öfvertidsarbete
1902		24 à 25	37,5	
1903		24 à 25	38,7	
		à 26	38,7	
1904		24 à 25 à 26	38,7	} Nytt arbets- aftal { Höjda arbetslöner Reducerad arbetstid Öfvertidsarbete
1905		25 à 26	38,7 à 39	
1906		24 à 25	39	
1907	Maj	24 à 25	40	
	» Nov.	28 à 29 à 30	40,9	

* Af 100 kg. hvetemjöl erhållas i utbyte af slätfranska bröd (2-öres och 3-öres) c:a 125 à 132 kg. bakadt bröd, t. o. m. något mindre (120 kg.), beroende på hårdare eller mindre hård utbakning (gräddning).

Tabell 6.* Prisuppgifter å prima groft rågmjöl och groft spisbröd under tiden 1896—1907.

År	Månad	P r i s å	
		R å g m j ö l i kronor pr 100 kg.	S p i s b r ö d i öre pr kg.
1896		13 à 14	34
1897	April	} 14 à 15	33
>	Juli		34
>	Sept.		36
1898	Maj	15 à 16 à 17	34
1899	Jan.	16 à 17	35
1900	Mars	14,50 à 15 à 16	36
1901	Juni	14 à 14,50	38
1902	April	14 à 15	38
1903		} 15 Årsleveranser.	38
1904			38
1905			38
1906		15 à 15,50	38
1907	April	15 à 16,25	38
>	Sept.	19,25	41
>	Dec.	21	45

* Af 100 kg. rågmjöl erhållas i utbyte af spisbröd (torkadt bröd) c:a 80 à 85 kg. bröd.

Vid beräkning af spisbröds-priset måste — utom till priset å groft rågmjöl — hänsyn tagas äfven därtill att vid tillverkningen (uppslagning) af spisbröd användes c:a 20 à 25 % rågsikt.

Anm. De i tabellerna 5 och 6 upptagna prisen å såväl mjöl som bröd äro (beroende på bådaderas kvalitet) antagligen högre än motsvarande gängse medelpris i Stockholm.

Tabell 7. Uppgift å medelpartipriser i Stockholm å hvetemjöl, rågsikt och rågmjöl åren 1900—1907.

År	Pris i kronor pr 100 kg.		
	Hvetemjöl	Rågsikt	Rågmjöl
1900	20: 60	19: 33	14: 87
1901	20: 59	18: 15	13: 82
1902	21: 43	18: 69	14: 63
1903	21: 48	19: 13	14: 83
1904	22: 31	19: 46	14: 44
1905	22: 19	19: 20	14: 78
1906	21: 61	19: 28	15: 06
1907	22: 66	20: 64	16: 14

Reservationer:

af herr *K. G. Karlsson*, som anförde:

»Ifrågavarande motioner hafva närmast föranledts af de öfver hela landet rådande höga lifsmedelspriserna. För att kunna bedöma, huruvida den föreslagna åtgärden skulle komma att råda bot på eller i afsevärd grad minska detta onda, måste man söka klargöra hvilka orsakerna äro till det öfverklagade missförhållandet. Emellertid torde ett närmare angifvande af orsakerna till den sedan flera år tillbaka i vårt land fortgående stegringen i lifsmedelspriserna icke vara möjligt utan en ingående och mera mångsidig utredning än det ens ligger inom bevillningsutskottets befogenhet att föreslå. Dock kan man utan alltför stor fara för misstag våga antaga, att dels det rådande tullskyddssystemet och dels den med raska steg försiggående industriella utvecklingen äro medverkande orsaker.

Beträffande tullskyddets verkningar höjes väl mera sällan varans pris med ett belopp, motsvarande *hela* tullsatsen. Men obestridligt är å andra sidan, att priserna genom tullskyddet hållas uppe i ett högre läge än hvad fallet skulle vara utan sådant skydd. Detta är ju också hvad tullskyddet afser att åstadkomma. Men då bör det äfven vara naturligt, att ett så genomfördt tullskyddssystem som det i vårt land rådande måste medföra en allmän prisstegring.

Men om man sålunda borde kunna vara öfverens om, att det rådande tullskyddssystemet i viss grad kan sägas vara skuld till nu gällande höga priser, så måste dock äfven medgifvas, att andra förklaringsgrunder måste sökas till *den ständigt fortgående stegring*, hvaröfver man, måhända med någon öfverdrift men dock med stort fog, sedan flera år tillbaka klagat. Tullarna hafva icke undergått någon väsentlig förändring, sedan tullen å malen och omalen spannmål år 1895 fastställdes till ännu gällande siffror. Men får man tro alla de sedan den tiden gjorda utredningarna rörande lefnadsförhållandena, hvilka merendels utarbetats med anledning af förslag angående löneförbättringar för rikets tjänstemän och betjante, så har sedan sagda tid en i stort sedt ofbruten stegring ägt rum i lifsmedelspriser och

hyror. Här måste alltså andra faktorer än tullskyddssystemet ha i hög och bestämmande grad inverkat.

Bland dessa faktorer torde, såsom redan antydts, vara att räkna vårt lands industriella utveckling. Från att tidigare ha varit ett i vida öfvervägande grad jordbruksidkande folk har en stor del af landets invånare numera öfvergått till industriell verksamhet af mångskiftande art. Men denna industriella verksamhet tenderar att draga folket från den egentliga landsbygden och tränga den samman i städer och stadsliknande samhällen.

Ifrågasätts kan, om man icke i denna koncentrerings af befolkningen har att söka en af orsakerna till lefnadskostnadernas fördyrande. Landtmannen erhåller mera direkt ur jorden en stor del af sina förnödenheter, under det den i städerna och industricentra bosatta befolkningen måste förskaffa sig desamma genom flera eller färre mellanhänder, hvilka alla i tur och ordning skola ha sin andel i vinsten på varuutbytet.

De uppåtgående konjunkturerna, som under några år varit rådande, hafva dessutom bidragit till en välbehöflig förbättring af den kroppsarbetande befolkningens lönevillkor och därmed höjt dess konsumtionsförmåga. Äfven detta i och för sig mycket glädjande förhållande medverkar dock i sin mån till lifsförnödenheternas fördyrande.

Med det anförda har jag endast velat antyda, att orsakerna till de dyra tiderna äro många och ingalunda lättutredda. Om emellertid motionärerna föreslagit eller det legat inom bevillningsutskottets befogenhet att föreslå en allsidig utredning af samtliga hithörande förhållanden, skulle det måhända trots uppgiftens svårlosthets varit skäl att hos Kungl. Ma:jt anhålla om en dylik utredning. Däremot anser jag, att ställningen för närvarande är sådan, att det skulle vara förenadt med alltför stora faror för hela vårt ekonomiska lif att *nu* bifalla hvad motionärerna föreslagit. Vi hafva för närvarande att rida ut en ekonomisk storm af synnerligt svårartad beskaffenhet. Att under sådana förhållanden rifva upp hela tullstriden med dess myckna oro och osäkerhet, anser jag icke tillrädligt. Man invänder måhända, att här endast är fråga om tullarna å spannmål. Men ingen, som har någon kännedom om förhållandena, lär tvifla på, att sagda tullars afskaffande skulle åtföljas af kraftiga angrepp på industritullarna. Landets jordbrukare skulle nämligen icke finna med sitt intresse förenligt att upprätthålla ett system, som enligt deras förmenande endast pålade dem bördor utan att skänka dem motsvarande fördelar. Från rent *teoretisk* frihandelssynpunkt torde ett sådant inbördeskrig bland skyddsvännerna förefalla välkommet. För egen del kan jag dock icke dela ett

sådant betraktelsesätt. Djupt ingripande ekonomiska spørsmål måste behandlas med varsamhet. Äfven de, som motsatt sig genomförandet af det nu rådande protektionistiska systemet, måste räkna med bestående fakta och därför afbida en mera lämplig tidpunkt än den närvarande för fullföljande af sina handelspolitiska principer. Vår industri har nu anordnat sig efter de förhållanden, som det protektionistiska systemet medför, och en icke obetydlig del däraf är på grund häraf för sin existens i hög grad beroende af tullskyddets fortvaro. Ett borttagande eller en väsentlig minskning af detta skydd skulle därför kunna störta många industriella företag. Häraf skulle följa ökad arbetslöshet och nöd i tusentals hem.

Motionärerna afse med sina förslag att bringa lättnad i de bördor, som hårdast trycka de mindre bemedlade, och detta är förvisso ett syfte, som förtjänar allmänt erkännande och understöd. Men på grunder, som jag redan antydt, och hvilka äro beroende på att vårt land är i så hög grad *både* ett jordbruksidkande land och ett industriland, fruktar jag, att ett bifall till motionärernas förslag, långt från att verka välgörande, skulle genom det osäkerhetstillstånd, hvori ett sådant beslut komme att försätta våra industriidkare, under den förhandenvarande ekonomiska situationen ytterligare försvåra förhållandena för dem, man afsåge att hjälpa.

Glömmas får måhända icke heller, att ett bifall till ifrågavarande motioner antagligen skulle motverka en förbättring af landtarbetarnes ställning, som ju dock är synnerligen önskvärd äfven därför, att den borde kunna i någon mån minska invandringen till städerna.

Så gärna jag skulle vilja förorda vidtagandet af sådana åtgärder, som kunde åstadkomma billigare lefnadsförhållanden i vårt land, måste jag dock på ofvan angifna grunder för närvarande yrka, att ifrågavarande motioner icke måtte af Riksdagen bifallas.»

af herrar *Moll*, *Höjer* och *F. O. Berg* i Göteborg, hvilka anført:

»Att en utomordentlig dyrhet å alla lifsförnödenheter för närvarande råder, kan icke af någon bestridas. Och att denna dyrhet synnerligen kännbart måste drabba den fattigare delen af befolkningen är själfklart. Naturligt är också, att mångas tankar i detta hårda läge riktat sig på önskvärheten af spannmålstullarnas borttagande, då ju dessa äro ägnade att uppdrifva priserna på de allra oundgängligaste förnödenheterna: de allmänast brukade lifsmedlen. Så lifligt vi för vår del skulle åstunda att kunna gå motionärernas önskningar om spannmålstullarnas omedelbara upphäfvande till mötes, kunna vi emellertid icke förbise, att spørsmålet är af en

långt svårare och mera invecklad beskaffenhet än förslagsställarne synas mena.

Under en följd af år hafva spannmålstullarna tillfört statskassan en inkomst af tio till femton millioner kronor årligen. År 1906 (det sista år, för hvilket fullständiga uppgifter äro offentliggjorda) inbragte spannmålstullarna 11,175,786 kronor, under det att tullen på kaffe och tullen på tobak, de två för närvarande mest betydande finanstullarna, tillsammans inbragte 9,266,060 kronor. Spannmålstullarna, hvilka infördes utslutande för att verka såsom skyddstullar, hafva alltså ur statsfinansiell synpunkt genom omständigheternas makt kommit att spela en mycket betydande roll.

Vid behandling af frågan om spannmålstullarnas borttagande måste följaktligen hänsyn tagas dels till dessa tullars egenskap af skyddstullar, dels också till deras egenskap att i strid med den ursprungliga meningen numera verka såsom finanstullar. Om man ock måste beklaga sistnämnda förhållande, är man likväl nödgad att taga hänsyn till detsamma.

Såsom skyddstullar utgöra spannmålstullarne ett led i det sedan ett tjugotal år tillbaka rådande allmänna skyddstullssystemet. Hvilken uppfattning man än må hafva angående detta system, lärer man nog nödgas erkänna, att ett upphäfvande af spannmålstullarna icke låter sig genomföras utan afsevärda konsekvenser för näringslivet i dess helhet. Det går svårligen an att borttaga det skydd jordbruksnäringen äger i spannmålstullarna utan att samtidigt taga i öfvervägande motsvarande jämkningar i en hel del andra skyddstullar. Men dylika jämkningar fordra en mer ingående utredning och ett noggrannare öfvervägande än bevillningsutskottet enligt vårt förmenande förmår åstadkomma.

Hvad angår den statsfinansiella sidan af frågan, så skulle spannmålstullarnas afskaffande betyda en strykning på den nu till Riksdagens handläggning föreliggande budgetens inkomstsida af ett belopp, som torde kunna beräknas till omkring tolf millioner kronor.

Innan beslut kan fattas om spannmålstullarnas borttagande, måste man således hafva klart för sig, på hvad sätt den härigenom hotade jämvikten i budgeten skall kunna upprätthållas. För vår del betvifla vi starkt möjligheten för den nu samlade Riksdagen att genom anvisning af nya eller ökade statsinkomster samt nedprutningar i de af Kungl. Maj:t äskade anslagen kunna fylla den lucka i budgeten, som skulle uppstå, om spannmålstullarna afskaffades.

Med hänsyn till hvad sålunda anförts äfvensom till de växande svårigheter statsregleringarnas uppgörande under den närmaste framtiden kan antagas komma att möta, lärer det icke blifva för Riksdagen möjligt att uteslutande af eget initiativ och utan Kungl. Maj:ts medverkan afskaffa dessa tullar. Detta torde blifva möjligt allenast på det sätt, att Kungl. Maj:t i sammanhang med uppgörandet af förslag till en kommande statsreglering tager frågan i hela dess vidd under allsidigt öfvervägande.

Vi hafva följaktligen ansett oss förhindrade att förorda bifall till motionerna, men då vi icke heller kunnat biträda utskottets beslut angående hemställan om rent afslag å desamma, hafva vi yrkat, att utskottet skulle föreslå,

att Riksdagen, i anledning af förevarande tvenne af herr J. Bromée samt af herr A. C. Lindblad i Göteborg m. fl. väckta motioner, ville besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes i sammanhang med uppgörandet af förslag till en kommande statsreglering taga under allsidigt öfvervägande frågan om spannmålstullarnas upphäfvande eller nedsättning.»

af herr J. Bromée, som anført:

»Efter det inom utskottet framstälts yrkande om en skrifvelse till Kungl. Maj:t för utredning huruvida tullen å spannmål, omalen och malen, kunde borttagas eller sänkas, och då det dessutom framhållits, att spannmålstullen vore för närvarande ett betydande och behöfligt skydd för jordbruksnäringen, har jag inom utskottet framhållit, att då den höga mjöltullen af 6 kronor 50 öre icke är proportionerlig med spannmålstullen, 3 kronor 70 öre för 100 kilogram, hvilken sistnämnda tullsats ju skulle utgöra det egentligen afsedda skyddet för jordbruket, mjöltullen borde nedsättas till 5 kronor 25 öre per 100 kilogram. Med denna nedsättning rubbas icke skyddet för jordbruket och icke heller i nämnvärd mån de beräknade inkomsterna till staten, men ett rättvisare och jämnare förhållande mellan tullsatserna blefve rådande.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt har jag ansett, att utskottet bort hemställa, att Riksdagen måtte

1:o besluta nedsättning af tullen å mjöl och gryn, alla slag, från 6 kronor 50 öre till 5 kronor 25 öre för 100 kilogram, och

2:o bifalla den af herr Moll m. fl. yrkade skrifvelsen till Kungl. Maj:t.»

af herr *Branting*, som anförde:

»Utskottet inleder sin framställning med det betydelsefulla erkännandet att den fortgående prisstegringen på de flesta lifsförnödenheter »måste kännbart förnimmas» af alla och »icke minst af de kroppsarbetande klasserna».

Detta är ett dämpadt uttryck för den påtagliga sanning, som framhålles i den från den socialdemokratiska riksdagsgruppen utgångna motionen om lindring i tullbördorna, att vårt land under protektionismens hägn blifvit bland de allra dyraste i världen att lefva i. För det stora egendomslösa flertalet af befolkningen blir ett sådant sakernas tillstånd fullständigt olidligt i samma stund som till dyrtiden börjar komma arbetslöshet i större omfattning. Massorna ställas då under det dubbla trycket af dels den allmänna osäkerhet om existensen, som är deras öde under en privatkapitalistisk regim, och därtill den konstlade fördyring af allt de behöfva, hvilken medföljer ett protektionistiskt system, som ej ryggar tillbaka för att skattlägga äfven det oundgängliga. Det är därför icke blott, som utskottet säger, »förklarligt», att förslag om lifsmedelstullarnas borttagande skall hälsas med bifall från de samhällsklasser, hvilka hårdast känna hur de trycka. Krafvet på måttliga, ej till vissa klassers fördel med konstlade medel fördyrade priser på hvad till lifvets nödortfört hör är så påtagligt befogadt och billigt, att det på längden alldeles visst skall befinnas omöjligt att afvisa detsamma. Ett ersonligt motstånd skall blott ställa i skarpare belysning, att valet här står mellan att tillgodose det ensidiga klassintresset hos ett relativt fåtal besittande eller att främja allmänt väl.

Nu vill emellertid utskottet göra gällande, att den obestridliga dyrtiden icke vållas af spannmålstullarna, hvilka »icke uteslutande, kanske icke ens hufvudsakligen» äro orsak ens till de höga spannmålsprisen; tullen verkar icke »med hela sitt belopp». Vi motionärer ha själfva uttryckligen betonat, att stegringen icke förekommit blott i vårt land. Men vi ha sagt och torde med allt fog kunna vidhålla, att »våra höga tullar under en sådan allmän stegring i afsevärd grad bidragit» till de särskildt höga priserna här i landet. Den af utskottet åberopade tabell 3 visar ju också med sina genomgående lägre noteringar för Köpenhamn en afundsvärd skillnad till

vår nackdel. Om denna skillnad icke är precis 3 kronor 70 öre, utan mindre, så blefve ju sänkningen vid en suspension af spannmålstullarna så mycket mindre våldsamt; således anledningen till oro för de svenska spannmålsproducenterna i samma mån mindre, då världsmarknadspriserna ju i och för sig äro så pass höga. Men det blefve dock en sänkning, för första gången på långliga tider en bestämd impuls gifven genom en tulländring till billigare och icke till dyrare pris. Det blefve ett effektivt steg att hejda på en viktig punkt den ökning i lefnadskostnaderna, om hvilken vi alla med oro fråga oss hur långt den skall fortgå.

Men, invänder utskottet, brödsprisen skulle icke sjunka med spannmåls- och mjölprisen; tabellerna visa stegringar oberoende af dessas fluktuationer. Beviskraften af t. ex. tabell 5, lämnad af någon enskild bageriidkare här i Stockholm, synes dock icke allt för stor, helst om man betänker de exceptionella hyresförhållanden, som för hufvudstadens del våldsamt drifvit alla priser i höjden och gjort det till en nödvändighet för arbetarne att starkare än eljes öka sina löner, då en mindre stegring skulle i verkligheten ha varit liktydig med en återgång i lefnadsställning. Man har heller icke försport, att bageriidkarnas vinst på sin näring numera beräknas lägre än förr. Och tab. 6 afspeglar i den betydande stegringen af spisbrödspriset från 38 till 45 öre från april till dec. 1907 alldeles stegringen i rågmjölspriiset från 15 à 16 till 21 kr. under samma tid. Dessa siffror, lika så väl som medelpriserna i tab. 7 och tab. 1, hvilka samtliga visa, att 1907 haft det absolut allra *högsta* prisläget på spannmål och mjöl ända sedan 1891, äro tvärtom ett det kraftigaste stöd för motionärernas mening, att vi kommit in i undantagsförhållanden i afseende på dessa lifsmedelspriser, förhållanden, hvilka följaktligen kräfva undantagsåtgärder.

Bättre belysning af hur dyrt brödet är i vårt land än utskottets siffror från bageriidkare lämna en jämförelse, som i höstas offentliggjordes

Göteborgs Handelstidning, af följande priser pr kilogram i Köpenhamn och Göteborg:

	Köpenhamn	Göteborg
Franska bröd	41 öre	64,0 öre
Rågsiktsbröd	30,5 »	41,3 »
Rågbröd	16,4 »	27,7 »

Dessa siffror äro så mycket mer vägande, som de Köpenhamnska bageriarbetarnes löneförhållanden torde vara icke oväsentligt bättre än de Göteborgska. Enligt en uppgift, som offentligen framlagts, skulle minimilönen i Köpenhamn vara 26 à 32 kr., i Göteborg blott 21 à 24 kr. pr. vecka,

och t. ex. öfvertidsarbete betalas med resp. 75 och 50 öre. — Men i Köpenhamn regleras brödpris såväl som arbetsförhållanden i hög grad af de organiserade arbetarnas väldiga kooperativa bageri.

I belysning af dessa så väsentligt olika lefnadskostnader måste man också se utskottets framhåfvande af hur arbetslönerna i Sverige stegrats. Om i enstaka yrken denna stegring på 20 år kunnat uppgå till 100 procent, visa dock utskottets egna siffror, att detta ingalunda är något medeltal, och afdrages den fördyring, som i samband med tullsystemet inträdt, torde man nödgas konstatera, att den *verkliga* förbättring, som under de goda konjunkturerna arbetarklassen uppnått — framför allt tack vare sin organisation — ehuru afsevärd för dem det gäller och glädjande ur det allmänna samhällsintressets synpunkt, dock ingalunda är så stor, att den medger några extra belastningar. Det är dock öppet till arbetarnas ökade »ekonomiska bärkraft» utskottet vädjar för tullarnas vidmakthållande, därmed indirekt erkännande, som mig synes, att arbetarna ha fullt skäl till missnöje med denna tunga klassbeskattning.

Men det kunde gå som 1892, invänder utskottet; då nedsattes tullarna på grund af särskildt höga spannmålspriser, men redan 1894 kom en stark sänkning,⁸ och de måste höjas igen. I detta resonemang offerar man dock uppenbart det nuvarande, faktiska betrycket för kommande ovissa möjligheter. Bevisföringen utgår för öfrigt från den felaktiga förutsättningen, att motionerna obetingat skulle fordra en permanent afskrifning af dessa tullar under alla tänkbara förhållanden. I den motion jag biträdt är dock uttryckligen tal om lifsmedelstullarnas »åtminstone tillfälliga afskaffande», och hela motiveringen är väsentligt byggd på det nu rådande höga prisläget. Vår afsikt har icke varit att med en motion på ett par sidor upp- rulla hela tullfrågan, men vi ha velat bringa hjälp i en situation, där vi trott, att äfven principiella tullvänner kunde nu som 1892 medgifva, att åtminstone en tullsänkning varit värd att tagas i öfvervägande. Därför har jag också för min del ansett mig handla fullt i motionens anda, då jag inom utskottet yrkat på en suspension af dessa tullar nu och för öfrigt biträdt det från annat håll framkomna yrkandet på en allsidig utredning om spannmålstullarnas upphäfvande eller nedsättning.

En sådan utredning måste själfklart taga hänsyn till det faktum, att Sverige under de senaste 20 åren, pådrifvet för öfrigt just af det protektionistiska systemet, i särdeles snabbt tempo följt tidens allmänna utvecklingstendens från agrarland till industriland. Med denna förflyttning af den ekonomiska tyngdpunkten i vårt samhälle måste förr eller senare den stund komma, då

billiga livsmedelspriser bli ett livsvillkor för vår industris fortsatta utveckling och förkofran och därmed för en allt större del af vår befolknings existens. Det är då ingen dag för tidigt att söka botemedel mot den rakt motsatta olyckliga utveckling till ökad dyrhet af alla förnödenheter, som vi äro inne i, och det är själfklart, att livsmedelstullarna då ej kunna få stå oberörda af en kritisk pröfning. På samma gång har man då att se till, om icke den af utskottet motsagda, men icke motbevisade åskådningen dock kanske har starka skäl för sig, hvilken förklarar 1880-talets tullsystem i Europa såsom ett tillfälligt skyddsvärn mot en tillfällig öfversvämning af billig spannmål särskildt från Nordamerika, men vill göra gällande, att då dessa förhållanden nu väsentligen ändrats och nya liknande ekonomiska fenomen knappt torde vara att förvänta, tiden också är inne att på allvar tänka på tullmurarnas nedrivande, åtminstone i hvad de uppförts i det icke längre behöfliga syftet att hålla jordvärdet uppe mot en alltför hastig nedtryckning. Man får då positiva utgångspunkter för en pröfning om det verkligen skulle vara, som utskottet förmenar, »otvifvelaktigt», att fortfarande skyddstull å spannmål är lika nödvändig för jordbruket som industritullarna af utskottet anses vara för industrien.

Utskottets starkaste argument för status quo är emellertid naturligtvis sambandet mellan tullsystemets olika delar. Ett sådant argument kan ju aldrig undanskymma livsmedelstullarnas förhatliga karaktär att vara en progressivt nedåt verkande skatt på de minst bärkraftiga klasserna inom nationen, men jag kan dock icke fränkänna detsamma en viss betydelse, därest krafvet skulle gälla en ur hvarje sammanhang lösryckt, definitiv afskrifning af spannmålstullarna. Däremot synes mig ett sådant skäl alldeles icke vägande gent emot yrkandet på en suspension under särskildt dyra tider i förening med en utredning huruvida icke hela frågan om livsmedelstullarna nu ligger i annat läge än 1888 eller 1895. Och hänvisningen till de stora främmande länder, hvilka af många skilda orsaker — af statsfinansiella skäl eller emedan de stora jordägarna sitta som härskande klass o. s. v. — infört eller behålla jordbrukstullar är heller icke i mina ögon ens så bärkraftig som i rakt motsatt riktning exemplet från det lilla Danmark, som utan spannmålstullar sett det småbruk blomstra upp, byggdt på intensivare brukande af jorden, hvilket vi här i landet ännu måste anstränga oss att skapa och till hvilket i hvart fall icke spannmålstullarna vare sig hjälpt oss eller torde komma att hjälpa oss.

Det behöfs alltså utredning, byggd på våra dagars nya förhållanden. Men vid enbart utredning kan man icke stanna. Det behöfs också hjälp mot

ögonblickets höga priser, genom en tullsuspension, t. ex. på ett år, då nästa Riksdag har att på nytt pröfva situationen.

Med anledning af hvad sålunda anförts får jag därför hemställa,

att Riksdagen, med anledning af motion n:r 187 af herr A. C. Lindblad m. fl., måtte

dels för sin del besluta att under ett år, räknadt från den 1 april 1908, spannmål, omalen: råg, hvete, korn, ärter, bönor samt majs, äfvensom spannmål, malen, mjöl och gryn, alla slag, må tullfritt införas;

dels ock i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes i sammanhang med uppgörandet af förslag till en kommande statsreglering taga under allsidigt öfvervägande frågan om spannmålstullarnas upphäfvande eller nedsättning.»

Ledamöterna i utskottet herrar *G. Jansson* i Krakerud och *O. A. Ericsson* i Ofvanmyra hafva begärt få antecknadt, att de icke deltagit i den slutliga behandlingen af detta ärende inom utskottet.
